

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 347

Ekonomia

Redaktorzy naukowi

Jerzy Sokołowski

Magdalena Rękas

Grażyna Węgrzyn

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka
Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz
Korektor: Barbara Cibis
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-418-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	11
Łukasz Abramczuk, Konrad Jabłoński, Aldona Skarzyńska: Projekcja opłacalności zbóż i rzepaku w zależności od kosztów uprawy i wyników produkcyjnych	13
Irena Augustyńska-Grzymek: Bezrobocie a emigracja ludności wiejskiej na przykładzie regionu Pomorze i Mazury	22
Ryszard Barczyk: Znaczenie przemian banków komercyjnych w kształtowaniu morfologii cykli kredytowych w Polsce w latach 1998-2013	32
Nicoletta Baskiewicz: The role of the process owner in the successive stages of the process management	45
Aneta Bernatowicz: Zarządzanie zasobami ludzkimi w procesie budowania kapitału pracy przedsiębiorstwa budowlanego	56
Agnieszka Bretyn: Konsumpcja gospodarstw domowych w Polsce na tle wybranych krajów Unii Europejskiej	65
Kazimierz Cyran, Sławomir Dybka: Dystrybucja produktów na tle pozostałych obszarów wykorzystania Internetu w przedsiębiorstwach sektora żywnościowego (np. woj. podkarpackiego)	75
Sławomir Czetwertyński: Wirtualizacja dóbr informacyjnych na przykładzie usługi „wideo na życzenie”	86
Magdalena Czulowska, Marcin Żekało: Koszty żywienia krów w gospodarstwach specjalizujących się w produkcji mleka	97
Małgorzata Deszczka-Tarnowska: Rynek mikrokredytów – analiza porównawcza na przykładzie Polski i Niemiec	105
Grzegorz Dybowski: Relacje ekonomiczne w polskim łańcuchu drobiarskim.....	115
Mateusz Folwarski: Analiza zależności wpływu wybranych zmiennych na poziom wynagrodzeń kadr zarządzających w bankach w wybranych krajach	125
Artur Grabowski: Znaczenie ekonomiczne zimowych igrzysk olimpijskich – implikacje dla Polski	134
Aleksander Grzelak, Angelika Dziubak: The selected problems of economic development of Mexico at the beginning of the twenty-first century....	144
Marcin Halicki, Bogusław Ślusarczyk: Analysis of the impact of economies' internationalization in the portfolio management process	155
Anna Horodecka: „Homo oeconomicus” jako podstawa ekonomii – krytyka i alternatywy	166

Żaklina Jabłońska, Piotr Jabłoński: Franczyza w małych i średnich sklepach spożywczych działających w Polsce.....	184
Tomasz Jasiński, Agnieszka Ścianowska: Modelowanie rynku energii przy użyciu nowoczesnych metod prognostycznych.....	195
Michał Jurek: Model biznesowy banków spółdzielczych w Polsce – ryzyko i wyzwania.....	205
Grażyna Karmowska, Mirosława Marciniak: Wielowymiarowa analiza porównawcza rozwoju regionalnego Polski Wschodniej i Zachodniej.....	215
Janusz Kot, Ewa Kraska: Współpraca jako element działalności przedsiębiorstw zlokalizowanych w klastrach (na przykładzie regionu świętokrzyskiego).....	228
Andrzej Kowalczyk: Konkurencyjność przedsiębiorstw – wybrane zagadnienia.....	239
Anna Kozłowska, Agnieszka Szczepkowska-Flis: Alternatywne podejście do analizy efektów BIZ w obszarze produktywności.....	251
Anna Kozłowska, Agnieszka Szczepkowska-Flis: Rola integracji gospodarczej w kształtowaniu procesów rozwojowych – analiza w kontekście kreatywnej destrukcji.....	262
Hanna Kruk: Hipoteza rajów dla zanieczyszczeń – ujęcie teoretyczne.....	272
Anna Krzysztofek: Nowa formuła Respect Index.....	282
Justyna Kujawska: DEA jako metoda oceny niemedycechnych determinantów zdrowia.....	293
Paweł Kulpaka: Model konsumpcji permanentnej M. Friedmana a keynesowskie funkcje konsumpcji – empiryczna weryfikacja wybranych teorii na przykładzie Polski.....	303
Wojciech Leoński: Korzyści i koszty związane ze stosowaniem koncepcji CSR w przedsiębiorstwie.....	314
Józef Łobocki: Rola zakorzenienia lokalnego w warunkach gospodarki globalnej.....	323
Agnieszka Łopatka: Rozwój społeczny z rozróżnieniem płci w aspekcie wskaźnika HDI w Polsce.....	331
Aleksandra Majda: Internal determinants of competitive advantage in Polish and Italian family businesses in the time of knowledge-based economy-comparative analysis.....	341
Antoni Mickiewicz, Bartosz Mickiewicz: Analiza przebiegu i realizacji działań zawartych w IV osi „Leader” PROW 2007-2013.....	353
Anna Nowak, Agnieszka Kamińska, Monika Różańska-Boczula: Przemiarne zróżnicowanie potencjału produkcyjnego rolnictwa w Polsce.....	363
Artur Ostromięcki, Dariusz Zając, Andrzej Mantaj: Znaczenie zasobów ziemi w działalności rolniczej rolników prowadzących dodatkowo pozarolniczą działalność gospodarczą.....	373
Magdalena Ratalewska: Przedsiębiorczość w sektorach kreatywnych.....	382

Jerzy Rembeza, Grzegorz Przekota: Sezonowość bezrobocia w krajach Unii Europejskiej.....	391
Agnieszka Skoczyła-Tworek: System kontroli wewnętrznej jako strategiczna linia obrony przed ryzykiem korporacyjnym.....	400
Feliks Marek Stawarczyk: Płaca minimalna a zatrudnienie – teoria i praktyka	409
Stanisław Swadźba: 10 lat w Unii Europejskiej. Gospodarka Polski na tle pozostałych gospodarek nowych krajów członkowskich.....	419
Piotr Szajner: System regulacji rynku cukru w UE a funkcjonowanie oligopolu cukrowego w Polsce.....	431
Jarosław Szostak: Przyczynek do rozważań wokół społecznej gospodarki rynkowej.....	441
Monika Szyda: Ekonomiczne uwarunkowania rozwoju handlu internetowego w Polsce.....	454
Piotr Urbanek: Programy partycypacji we własności jako narzędzie kreacji czy destrukcji wartości dla akcjonariuszy.....	464
Zuzanna Urbanowicz: Wpływ polityki pieniężnej Europejskiego Banku Centralnego na stabilność cen w strefie euro.....	473
Małgorzata Wachowska: Rola bliskości geograficznej w pozyskiwaniu wiedzy. Badanie cytowań patentowych.....	483
Tatiana Wiśniewska: Funkcjonowanie placówek medycznych w kontekście wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w świetle badań własnych.....	492
Danuta Witzak-Roszkowska: Przestrzenne zróżnicowanie kapitału ludzkiego w Polsce.....	503
Renata Wojciechowska: Schemat wiedzy naukowej w ekonomii.....	514
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Strukturalny wymiar kapitału społecznego w Polsce.....	522
Grażyna Wolska: CSR jako współczesna koncepcja prowadzenia działalności gospodarczej. Zaangażowanie w ideę CSR przedsiębiorstw w Polsce.	533
Anna Zielińska-Chmielewska: Ocena realizacji strategii finansowych wybranych giełdowych spółek mięsnych w latach 2005-2011.....	543
Mariusz Zieliński: Koncepcja CSR z perspektywy państwa i przedsiębiorstwa.....	552
Krzysztof Zmarzłowski: Czynniki różnicujące spożycie piwa w polskich gospodarstwach domowych w latach 1999-2008.....	561

Summaries

Łukasz Abramczuk, Konrad Jabłoński, Aldona Skarżyńska: The projection of profitability of cereals and oil rapeseed depending on the level of costs of cultivation and production results.....	21
Irena Augustyńska-Grzymek: Unemployment vs. emigration of rural population on the example of Pomorze and Mazury region.....	31

Ryszard Barczyk: Significance of transformation of commercial banks for shaping the morphology of credit cycles in Poland in the years 1998-2013	44
Nicoletta Baskiewicz: Zadania właściciela procesu w kolejnych etapach zarządzania procesami.....	55
Aneta Bernatowicz: Human resource management in the process of building a construction company's human capital.....	64
Agnieszka Bretyn: Household consumption in Poland in comparison to selected European Union countries.....	74
Kazimierz Cyran, Sławomir Dybka: Distribution of products against the background of other areas of using Internet in the food sector enterprises (eg. Podkarpackie Voivodeship).....	85
Sławomir Czetwertyński: The virtualization of information goods on the example of video on demand.....	96
Magdalena Czulowska, Marcin Żekało: Costs of feeding cows in farms specializing in milk production	104
Małgorzata Deszczka-Tarnowska: Microcredit market. Polish and German framework.....	114
Grzegorz Dybowski: Economic relationships in Polish poultry meat chain ..	124
Mateusz Folwarski: Analysis of dependencies of influence of selected variables on the level of remuneration of senior management in banks in chosen countries.....	133
Artur Grabowski: The economic impact of the Winter Olympic Games. Recommendation for Poland.....	143
Aleksander Grzelak, Angelika Dziubak: Wybrane problemy rozwoju gospodarczego Meksyku na początku XXI wieku	154
Marcin Halicki, Bogusław Ślusarczyk: Analiza wpływu internacjonalizacji gospodarek na proces zarządzania portfelem	164
Anna Horodecka: Homo oeconomicus, as the basis of economics. Criticism and alternatives	183
Żaklina Jabłońska, Piotr Jabłoński: The franchise business model in small and medium-sized food stores operating in Poland.....	194
Tomasz Jasiński, Agnieszka Ścianowska: Modeling the energy market using modern forecasting methods.....	204
Michał Jurek: Business model of cooperative banks in Poland. Risks and challenges	214
Grażyna Karmowska, Mirosława Marciniak: Multidimensional comparative analysis of regional development of western and eastern Poland.....	227
Janusz Kot, Ewa Kraska: Cooperation as part of the activities of companies located in clusters (on the example of Świętokrzyskie region).....	238
Andrzej Kowalczyk: Competitiveness of enterprises. Selected issues.....	250

Anna Kozłowska, Agnieszka Szczepkowska-Flis: FDI effects on productivity. An alternative approach	261
Anna Kozłowska, Agnieszka Szczepkowska-Flis: The role of international integration in economic development. Analysis in the context of creative destruction.....	271
Hanna Kruk: Pollution heaven hypothesis. Theoretical approach	281
Anna Krzysztofek: New formula of Respect Index.....	292
Justyna Kujawska: DEA as a method for evaluating of non-medical health determinants.....	302
Paweł Kulpaka: M. Friedman permanent consumption model and Keynesian consumption functions. Empirical verification of the selected theories on the example of Poland	313
Wojciech Leoński: Benefits and costs connected with CSR in enterprises.....	322
Józef Łobocki: The role of local embeddedness under conditions of global economy.....	330
Agnieszka Łopatka: Analysis of social development, including sex indicator by Human Development Index in Poland.....	340
Aleksandra Majda: Źródła przewagi konkurencyjnej firm rodzinnych w Polsce i we Włoszech w czasach gospodarki opartej na wiedzy – analiza porównawcza	352
Antoni Mickiewicz, Bartosz Mickiewicz: Analysis of process and realization of activities implemented in IV axis “Leader” of RADP 2007-2013 ..	362
Anna Nowak, Agnieszka Kamińska, Monika Różańska-Boczula: Spatial differentiation of agriculture productive potential in Poland.....	372
Artur Ostromięcki, Dariusz Zajac, Andrzej Mantaj: The importance of land resources in non-agricultural business of farmers running additional non-agricultural business activity	381
Magdalena Ratalewska: Entrepreneurship in creative sectors.....	390
Jerzy Rembeza, Grzegorz Przekota: Seasonality of unemployment in EU countries.....	399
Agnieszka Skoczylas-Tworek: The internal control system as a strategic line of defence against corporate risk	408
Feliks Marek Stawarczyk: Minimum wages and employment. Theory and practice.....	418
Stanisław Swadźba: 10 years in the European Union. Polish economy against the background of the new member states.....	430
Piotr Szajner: Sugar market regime in the EU vs. oligopoly in Polish sugar .	440
Jarosław Szostak: Socio-economic growth as a rationale for the social market economy model.....	453
Monika Szyda: Economic determinants of e-commerce development in Poland	463

Piotr Urbanek: Long term incentives programs in the process of creation or destruction of shareholder value	472
Zuzanna Urbanowicz: Impact of monetary policy of the European Central Bank on price stability in the eurozone	482
Małgorzata Wachowska: The role of geographic proximity in knowledge acquisition. A study of patent citations	491
Tatiana Wiśniewska: Functioning of medical facilities in the context of Information and Communication Technology in the light of own research ..	502
Danuta Wiczak-Roszkowska: Spatial diversity of human capital in Poland	513
Renata Wojciechowska: Scientific knowledge scheme in economics	521
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Structural dimension of social capital in Poland	532
Grażyna Wolska: CSR as a modern concept of economic activity. CSR awareness in Poland	542
Anna Zielińska-Chmielewska: Assessment of financial strategies implementation of chosen stock meat enterprises in the period 2005-2011	551
Mariusz Zieliński: The concept of the CSR from the state and the company perspective	560
Krzysztof Zmarzłowski: Factors differentiating beer consumption in Polish households in the years 1999-2008.....	570

Mariusz Zieliński

Politechnika Śląska

e-mail: mariusz.zielinski@polsl.pl

KONCEPCJA CSR Z PERSPEKTYWY PAŃSTWA I PRZEDSIĘBIORSTWA

Streszczenie: Społeczna odpowiedzialność biznesu jest jednym z najczęściej poruszanych problemów współczesnej gospodarki. Koncepcja społecznej odpowiedzialności biznesu (*Corporate Social Responsibility* – CSR) jest inaczej postrzegana z perspektywy państwa i przedsiębiorstwa. Państwo może oczekiwać od przedsiębiorstwa, że będzie działało zgodnie z prawem, będzie uwzględniało, poza interesem ekonomicznym, także interesy społeczne i ekologiczne. Z perspektywy przedsiębiorstwa w większości obszarów objętych CSR nie występuje konflikt interesów między właścicielami przedsiębiorstwa i innymi interesariuszami. Hipotezą artykułu jest twierdzenie, że przedsiębiorstwa, podejmując działania w zakresie CSR, w pierwszej kolejności kierują się ich aspektami ekonomicznymi. Artykuł ma charakter przede wszystkim teoretyczny, przy czym przywołano w nim także wyniki badań prowadzonych wśród polskich przedsiębiorstw, dotyczące wdrażania zasad społecznej odpowiedzialności biznesu.

Słowa kluczowe: państwo, przedsiębiorstwo, odpowiedzialny biznes, koncepcja CSR.

DOI: 10.15611/pn.2014.347.53

1. Wstęp

Koncepcję społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR — *Corporate Social Responsibility*) można traktować jako część koncepcji zrównoważonego rozwoju, wskazującej konieczność odpowiedniego kształtowania proporcji między ładem gospodarczym, społecznym i środowiskowym. CSR obejmuje działania na rzecz zrównoważonego rozwoju, które podejmować powinno przedsiębiorstwo [Pakulska, Poniatowska-Jaksch 2009, s. 29-30, 43, 75; Grudzewski, Hejduk 2008, s. 13-14]. Społeczna odpowiedzialność biznesu może być rozpatrywana z perspektywy aspektów moralno-etycznych, korzyści ekonomicznych, relacji podmiotów gospodarczych z otoczeniem oraz korzyści społecznych [Bartkowiak 2011, s. 26-27]. Podejście prezentowane w niniejszym artykule jest podporządkowane głównie ujęciu ekonomicznemu.

Celem artykułu jest omówienie koncepcji CSR z perspektywy państwa i przedsiębiorstwa. Hipotezą pracy jest twierdzenie, że przedsiębiorstwa, podejmując działania w ramach CSR, w pierwszej kolejności kierują się ich aspektami ekonomicznymi. Artykuł ma charakter przede wszystkim teoretyczny, przy czym dla weryfikacji postawionej hipotezy przywołane są wyniki badań prowadzonych przez różnych autorów wśród polskich przedsiębiorstw.

2. Istota i zakres CSR

Zarówno pojęcie, jak i zakres CSR w dalszym ciągu są przedmiotem sporu w literaturze tematu [Dahlsrud 2014, s. 1-11; Fifka 2009, s. 312-314]. W odniesieniu do zarządzającego przedsiębiorstwem podkreśla się, że powinien on podejmować decyzje zgodne z szeroko rozumianym interesem społecznym. Opracowania dotyczące społecznej odpowiedzialności biznesu analizują ją z czterech perspektyw, tj.: aspektów moralno-etycznych, korzyści ekonomicznych, relacji podmiotów gospodarczych z otoczeniem oraz korzyści społecznych. Rozpatrując drugą z powyższych perspektyw, należy stwierdzić, że korzyści o charakterze ekonomicznym mogą mieć charakter bezpośredni (lepsze wykorzystanie zasobów, poprawa relacji z otoczeniem, co przekłada się na poprawę pozycji konkurencyjnej) lub pośredni (wzrost przychylności i lojalności grup w otoczeniu przedsiębiorstwa) [Bartkowiak 2011, s. 27]. W ujęciu ekonomicznym CSR definiuje się jako element strategii przedsiębiorstwa, zmierzającej do optymalnego wykorzystania zasobów, opartej na budowaniu dobrych relacji z otoczeniem, pozwalającej na wytworzenie lojalności klientów w stosunku do marki (marek) przedsiębiorstwa [Nakonieczna 2008, s. 20].

Zgodnie z podejściem CSR strategia przedsiębiorstwa powinna uwzględniać oczekiwania społeczne zgłaszane przez wszystkich interesariuszy przedsiębiorstwa [Rok 2013b, s. 424]. Uwzględnianie oczekiwań interesariuszy umożliwia przedsiębiorstwu poprawę pozycji konkurencyjnej w długim okresie, ułatwiając mu stabilny i trwały rozwój [Smith 2011, s. 13]. Interesariuszami są wszystkie osoby i instytucje zainteresowane powodzeniem realizacji celów określonego przedsiębiorstwa. Można dokonać podziału interesariuszy na wewnętrznych, którymi są właściciele i pracownicy, oraz zewnętrznych, do których należą klienci, dostawcy, wierzyciele, społeczność lokalna, stowarzyszenia handlowe, władze różnych szczebli, sądy, szkoły, uniwersytety itd. [Rybak 2004, s. 43-50]. Wśród działań CSR podejmowanych przez przedsiębiorstwa w ramach strategii personalnej wymienia się najczęściej efektywne, sprawiedliwe i etyczne postępowanie w zakresie: planowania zasobów ludzkich, pozyskiwania personelu, rozwoju i doskonalenia umiejętności personelu, oceny pracowników, systemu motywowania, zachowania równowagi między życiem zawodowym i osobistym, sprawiedliwych kryteriów redukcji personelu i odpowiedniego wsparcia zwalnianych pracowników [Smith 2011, s. 341-352; Bartkowiak 2011, s. 82, 93-95]. Zgodnie z zaleceniami CSR w odniesieniu do partnerów rynkowych (dostawców, klientów, kredytodawców, kooperantów, konkurentów) przedsiębior-

stwo powinno postępować etycznie, posługiwać się uczciwą informacją i reklamą, postępować zgodnie z obowiązującymi regulami w procesach prywatyzacji, fuzji i przejęć [Bartkowiak 2011, s. 26]. Jeśli chodzi o środowisko przyrodnicze, przedsiębiorstwo powinno skupić się na zapobieganiu emisji zanieczyszczeń, awariom oraz usuwaniu ich skutków. Wśród sposobów ograniczania problemów społecznych przez przedsiębiorstwo wymienia się: dbałość o środowisko przyrodnicze, tworzenie miejsc pracy, wspieranie poprawy warunków życia ludności, działalność charytatywną, wspieranie kultury, oświaty i ochrony zdrowia [Sudoł 2006, s. 74-75].

3. CSR z perspektywy państwa

Z perspektywy państwa CSR można rozpatrywać na wielu poziomach. Państwo jest jednym z interesariuszy w otoczeniu przedsiębiorstwa. W pierwszej kolejności państwo może oczekiwać od przedsiębiorstwa, że będzie ono prowadzić działalność zgodnie z obowiązującym prawem oraz że nie będzie uchylało się od płatności w stosunku do sektora publicznego, dostarczając mu środków na prowadzenie polityki społecznej (nie będzie działało w szarej strefie i stosowało strategii podatkowych zmierzających do uniknięcia opodatkowania). W drugiej kolejności państwo może oczekiwać, że przedsiębiorstwo nie będzie wywoływało negatywnych efektów zewnętrznych w celu „wyrzucenia” kosztów działalności na zewnątrz (nie będzie zanieczyszczać środowiska i postępować nieetycznie w stosunku do zatrudnionych pracowników). Dopiero w trzeciej kolejności można oczekiwać działań prospołecznych i w tym zakresie przedsiębiorstwo może jedynie wspierać działania państwa (ze względu na ograniczone środki finansowe i skupienie się na działaniach w interesie społeczności lokalnych, gdzie przedsiębiorstwo prowadzi działalność gospodarczą). Państwo może nakłonić przedsiębiorstwa do realizacji pewnych obowiązków społecznych, oddziałując na poziomie zarówno narodowym, jak i międzynarodowym. Może tego dokonać, tworząc prawa, wspierając zwyczaje (instytucje) ułatwiające prowadzenie działalności gospodarczej, zapewniając obsługę ze strony kompetentnej administracji publicznej, wspomagając wybraną aktywność gospodarczą (np. poprzez ulgi i zwolnienia podatkowe), wprowadzając odpowiednie kryteria w zakresie zamówień publicznych, prowadząc politykę promocyjną (przyznawanie nagród, dotacji dla inicjatyw sektora prywatnego) [Nakonieczna 2008, s. 58-61, 128].

Działania państwa nakłaniające do społecznej odpowiedzialności biznesu mogą mieć charakter perswazyjny i/lub interwencyjny (regulacyjny). Działania perswazyjne powinny wspierać regulacje, zwłaszcza w obszarach, w których CSR może przynieść korzyści ekonomiczne. Dotyczy to zarządzania zasobami ludzkimi i współpracy z otoczeniem bliższym. Propagowanie zasad CSR powinno przyczynić się do ograniczenia szarej strefy w gospodarce. Jak wskazują badania, przedsiębiorstwa stosujące zasady CSR m.in. rzadziej wykorzystują strategię podatkowe (a zatem generują wyższe wpływy do budżetu państwa i systemu ubezpieczeń społecznych)

[Rok 2013a, s. 362]. Działania perswazyjne powinny być skierowane nie tylko do zarządzających, ale także do inwestorów, pracowników i ich związków.

Działania regulacyjne odnoszące się do CSR obejmować powinny obszary, w których sektor prywatny nie widzi możliwości zwrotu nakładów. Państwo musi określić minimalne standardy społecznej odpowiedzialności w kontaktach przedsiębiorstwa z interesariuszami, tj.: reguły obrotu gospodarczego, odpowiedzialność za produkty, zanieczyszczenie środowiska, stosunki z pracownikami. Odpowiednie przepisy powinny zniechęcać przedsiębiorstwa do tworzenia i utrwalania problemów społecznych i ekologicznych, a jeśli one wystąpią – przerzucać koszty ich usunięcia na przedsiębiorstwa działające w sposób nieetyczny [Pakulska, Poniatowska-Jaksch 2009, s. 78].

Najczęściej wymienianymi czterema grupami wskaźników, którymi można posłużyć się, oceniając skuteczność działań państwa w zakresie CSR, są: wskaźniki ekonomiczne (PKB, wydatki na ochronę środowiska, poziom oszczędności), wskaźniki jakości środowiska, wskaźniki społeczne (poziom bezrobocia, minimum socjalne, minimum egzystencji), wskaźniki instytucjonalne (jakość prawa, wydatki na badania i rozwój w sferze ochrony środowiska, wydatki na edukację ekologiczną) [Kielczewski 2012, s. 176-177]. Trzeba zauważyć, że dla ekonomii zrównoważonego rozwoju w dalszym ciągu priorytetem pozostaje wzrost gospodarczy (wzrost PKB), który warunkuje poziom zatrudnienia (bezrobocia), poziom oszczędności, wydatki alokacyjne (na ochronę środowiska, badania i rozwój, edukację ekologiczną) i wydatki redystrybucyjne. W gestii państwa pozostaje stanowienie odpowiedniego prawa, wspierającego wzrost gospodarczy, przy zachowaniu stanu środowiska naturalnego (limity emisji, opłaty, kary za zanieczyszczenie środowiska, ulgi podatkowe, subwencje itp.) oraz osiągnięcie celów społecznych (prawo pracy, zabezpieczenie społeczne). W przypadku opłat za zanieczyszczenie środowiska należy pamiętać, aby nie były one zbyt niskie (wtedy część przedsiębiorstw woli uiszczać opłaty i płacić kary za zanieczyszczenia, niż wprowadzać czyste technologie) ani zbyt wysokie (co mogłoby zagrażać bankructwem przedsiębiorstw) [Piontek i in., 1997, s. 79; Kryk 2003, s. 122-128].

4. CSR z perspektywy przedsiębiorstwa

Można oczekiwać, że przedsiębiorstwo, odnosząc się do realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju (w ramach CSR), podejmie działania w kolejności sugerowanej przez tzw. model piramidy, które obejmują:

1. Podstawową działalność – odpowiednie produkty i technologie, tworzenie nowych miejsc pracy, wynagrodzenia i świadczenia dla pracowników, podatki i składki przekazywane do sektora publicznego.

2. Dobrowolne inicjatywy związane z poprawą wizerunku przedsiębiorstwa i jego produktów (przedsięwzięcia komercyjne w środowisku społecznym).

3. Przedsięwzięcia zmierzające do rozwiązania problemów społecznych i ekologicznych w otoczeniu przedsiębiorstwa (inwestycje na rzecz społeczności lokalnej).

4. Dobrowolną działalność charytatywną (filantropijną) [Rybak 2001, s. 27-29].

Podstawowym obszarem należącym do odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstwa jest przestrzeganie prawa i realizacja celów ekonomicznych (realizacja odpowiedniej strategii rozwojowej, wykorzystywanie technologii przyjaznej środowisku, stworzenie pracownikom dobrych warunków pracy, wdrożenie kodeksu dobrych praktyk, wywiązywanie się ze zobowiązań w stosunku do sektora publicznego) [Nakonieczna 2008, s. 60]. Co prawda przedsiębiorstwo kierujące się zasadami CSR musi uwzględnić oczekiwania wszystkich interesariuszy, ponieważ jednak ich oczekiwania są często sprzeczne, z perspektywy ekonomicznej powinno w pierwszej kolejności uwzględnić interesariuszy ponoszących część ryzyka przedsiębiorstwa (ryzyko kapitałowe, pracownicze, finansowe, handlowe) i wnoszących do przedsiębiorstwa istotne zasoby [Jeżak 2010, s. 370-371]. Wychodząc z założenia, że racjonalnie działające przedsiębiorstwo dąży do przetrwania i rozwoju w okresie długim (zysku długookresowego), nie powinno ono maksymalizować zysku w okresie krótkim, jeśli robi to kosztem otoczenia i personelu. Zwiększanie zysku przez obniżanie jakości wyrobów (przy utrzymaniu ceny), wprowadzanie w błąd klienta, wykorzystywanie dominującej pozycji wobec dostawców, złe traktowanie pracowników [Bartkowiak 2011, s. 17] niestety zdarza się w praktyce, trzeba jednak podkreślić, że z perspektywy ekonomicznej nie są to działania sprzyjające długookresowemu rozwojowi przedsiębiorstwa. Zachowania nieetyczne pojawiają się częściej przy transakcjach sporadycznych, gdy jedna ze stron maksymalizuje korzyści krótkoterminowe i liczy na to, że nieetyczność nie zostanie wykryta (lub zostanie wykryta zbyt późno, by ukarać sprawcę) [Sosenko 2013, s. 114-115].

Z ekonomicznej perspektywy zastosowanie CSR i jego zakres zależy od unormowań prawnych i/lub kalkulacji nakładów i efektów podjętych działań [Bartkowiak 2011, s. 23]. Przedsiębiorstwo nie powinno „zarzucać” efektywności ekonomicznej na rzecz efektywności społecznej i ekologicznej, ponieważ efektywność ekonomiczna warunkuje sfinansowanie dwóch pozostałych, natomiast realizacja dwóch pozostałych kosztem efektywności ekonomicznej w skrajnym przypadku może doprowadzić do likwidacji przedsiębiorstwa (a co za tym idzie – braku realizacji jakiegokolwiek efektywności, być może poza ekologiczną – przedsiębiorstwo zbankrutowane nie kontynuując działalności nie absorbuje zasobów przyrodniczych). Patrząc z tej perspektywy, w pierwszej kolejności przedsiębiorstwo powinno podjąć działania, które mu się prawdopodobnie zwrócą (choćby po to, żeby realizować w dalszej kolejności przedsięwzięcia o wyższym poziomie ryzyka braku zwrotu).

Przekładając powyższą zasadę na teorię interesariuszy, należy stwierdzić, że podstawowym celem przedsiębiorstwa jest maksymalizacja wartości dla właścicieli, przedsiębiorstwo (zarządzający) musi jednak brać pod uwagę oczekiwania innych interesariuszy, ponieważ ich zachowania warunkują osiągnięcie sukcesu rynkowego. Przedsiębiorstwo powinno zidentyfikować interesariuszy, określić ich oczekiwa-

nia, dokonać ich hierarchizacji i określić, które z nich można zrealizować. Należy dążyć do zwiększenia satysfakcji wszystkich interesariuszy aż do momentu, gdy zagraża to wartości dla właścicieli [Jeżak 2010, s. 374-379; Nakonieczna 2008, s. 32].

Brak konfliktu interesów między właścicielami przedsiębiorstwa i innymi interesariuszami występuje w większości przekrojów CSR. W odniesieniu do personelu odpowiednio traktowani pracownicy odwdzięczają się pracodawcy odpowiednią wydajnością pracy. Występuje sprzężenie zwrotne między stworzonymi pracownikom warunkami pracy a ich zadowoleniem i zaangażowaniem w pracę [Czop, Leszczyńska 2012, s. 27-29]. Etyczna współpraca z dostawcami, odbiorcami i kredytodawcami (rzetelne, terminowe rozliczenia finansowe, terminowy i zgodny z umową zwrot pożyczek) zapewnia przedsiębiorstwu stałość dostaw surowców, materiałów, urządzeń i kapitału oraz ułatwia zbyt wytworzonej produkcji [Smith 2011, s. 12-13]. Taka postawa przedsiębiorstwa zapewnia mu pozyskanie i utrzymanie odpowiedniego poziomu kapitału relacyjnego, pozwalającego poprawnie funkcjonować w otoczeniu.

Wątpliwości budzi możliwość odzyskania nakładów przeznaczonych na inwestowanie w otoczenie dalsze. Trzeba zaznaczyć, że działalność na rzecz środowiska przyrodniczego poprawia wizerunek przedsiębiorstwa w otoczeniu i ułatwia jego funkcjonowanie. Koszty związane z działaniami proekologicznymi należy zatem konfrontować nie tylko z korzyściami wynikającymi z obniżenia kar i opłat, ale także korzyściami z tworzenia proekologicznego wizerunku przedsiębiorstwa. Także działania charytatywne (których pozytywny wpływ na funkcjonowanie przedsiębiorstwa jest niemierzalny, w przeciwieństwie do kosztów ich podjęcia) mogą poprawić wizerunek przedsiębiorstwa, wzbudzając zainteresowanie nim potencjalnych pracowników, dostawców i odbiorców [Rok 2013b, s. 431]. Wszystkie działania podejmowane przez przedsiębiorstwo w ramach CSR powinny być realizowane z powiadomieniem interesariuszy, ponieważ budują one reputację przedsiębiorstwa, stwarzając możliwość wzmocnienia lojalności dotychczasowych i zdobycie zainteresowania nowych klientów [Nakonieczna 2008, s. 45].

5. Obszary działań z zakresu CSR w praktyce

Badania prowadzone w polskich przedsiębiorstwach wskazują, że inicjatywy podejmowane w ramach CSR w pierwszej kolejności skupiają się na działaniach operacyjnych, których opłacalność jest możliwa do oszacowania. Przedsiębiorstwa najczęściej jako priorytetowe obszary społecznej odpowiedzialności wskazują relacje firma-klient, efektywność kosztów (osiągane dzięki nim korzyści) i innowacyjność. W dalszej kolejności podejmują działania na rzecz pracowników, przy czym są to działania o charakterze operacyjnym (BiHP, zrozumiały system motywacyjny, zatrudnianie zgodnie z przygotowaniem zawodowym) [Walkowiak 2009, s. 111-115]. Polskie przedsiębiorstwa podejmujące szeroko rozumiane działania w zakresie CSR

często wskazują, że głównym motywem ich podejmowania są względy wizerunkowe [Bartkowiak 2011, s. 19].

Badania obejmujące spółki notowane na GPW w Warszawie, które przystąpiły do indeksu RESPECT (deklarują zaangażowanie w działania z zakresu społecznej odpowiedzialności biznesu), wskazują, że w praktyce cele ekonomiczne dominują nad celami ekologicznymi i społecznymi. Bazując na deklaracjach spółek (raportach rocznych, raportach społecznej odpowiedzialności biznesu), można zauważyć, że ich działania w ramach CSR zależne są od branży, którą reprezentują. Najczęściej koncentrację na ograniczeniu negatywnego wpływu na środowisko, wykorzystaniu czystych technologii oraz BiHP deklarują przedsiębiorstwa najbardziej uciążliwe dla środowiska (branża chemiczna, przemysł wydobywczy i energetyka) [Płoszajski (red.) 2013, s. 23-55, 107-127, 167-182]. Priorytetami dla branż zależnych od zaufania społecznego (bankowość, sektor finansowy, telekomunikacja) są: zorientowanie na klienta, etyka i uczciwość [Płoszajski (red.) 2013, s. 57-97, 129-140, 189-196]. Niemal wszystkie badane przedsiębiorstwa deklarują komunikację ze wszystkimi interesariuszami, nacisk na rozwój pracowników i zapewnienie im odpowiedniego miejsca pracy, wsparcie edukacji i społeczności lokalnych. O ekonomicznym, a także wizerunkowym podejściu do działań w zakresie CSR świadczyć może ich usytuowanie w strukturze organizacyjnej – najczęściej powoływany jest pełnomocnik zarządu ds. zrównoważonego rozwoju/CSR, lub problematyka ta pozostaje w gestii działu PR. O przewadze motywacji ekonomicznej nad społeczną świadczyć może także ukierunkowanie działań, tj. jeśli przedsiębiorstwo, deklarując wsparcie i współpracę z edukacją i szkolnictwem wyższym, wybiera kierunki kształcenia związane ze swą działalnością (np. banki – edukację ekonomiczną, przedsiębiorstwa chemiczne – chemiczną i pochodne); jeśli wspierane są społeczności lokalne, to takie, gdzie zlokalizowane są oddziały przedsiębiorstwa; część wspieranych przez badane przedsiębiorstwa fundacji działa na rzecz ich byłych pracowników lub klientów (np. Jastrzębska Spółka Węglowa wspiera Fundację Rodzin Górniczych, a PZU – działania na rzecz likwidacji zagrożeń dla życia i zdrowia, co przekłada się na niższą szkodowość) [Płoszajski (red.) 2013, s. 33-196].

6. Zakończenie

Koncepcja CSR może stanowić odniesienie dla państwa w kształtowaniu polityki wobec przedsiębiorstw. Państwo może oczekiwać, że przedsiębiorstwa będą prowadziły działalność zgodnie z obowiązującym prawem, nie będą uchylały się od płatności w stosunku do sektora publicznego, nie będą zanieczyszczały środowiska i postępowały nieetycznie w stosunku do zatrudnionych pracowników oraz w ramach możliwości finansowych, będą podejmowały działania prospołeczne. Działania państwa nakłaniające do społecznej odpowiedzialności biznesu mogą mieć charakter perswazyjny i/lub interwencyjny (regulacyjny – tam, gdzie sektor prywatny nie widzi możliwości zwrotu nakładów).

Rozpatrując koncepcję CSR z perspektywy przedsiębiorstwa, należy podkreślić, że w większości obszarów nie występuje konflikt interesów między właścicielami przedsiębiorstwa i innymi interesariuszami. Inicjatywy podejmowane przez przedsiębiorstwa w ramach CSR w pierwszej kolejności skupiają się na działaniach operacyjnych, których opłacalność jest możliwa do oszacowania. Opierając się na przeglądzie badań dotyczących działań w zakresie CSR podejmowanych przez polskie przedsiębiorstwa, hipotezę artykułu przyjętą we wstępie, że przedsiębiorstwa, podejmując działania w ramach CSR, w pierwszej kolejności kierują się ich aspektami ekonomicznymi, można uznać za potwierdzoną.

Literatura

- Bartkowiak G., 2011, *Spoleczna odpowiedzialność biznesu w aspekcie teoretycznym i empirycznym*, Difin, Warszawa.
- Czop K., Leszczyńska A., 2012, *Poziom zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstwa a zaangażowanie organizacyjne pracowników*, Organizacja i Kierowanie, nr 3, s. 27-41.
- Dahlsrud A., *How Corporate Social Responsibility is Defined: an Analysis of 37 Definitions*, www.interscience.wiley.com
- Fifka M.S., 2009, *Towards a More Business-Oriented Definitions of Corporate Social Responsibility: Discussing the Core Controversies of a Well-Established Concept*, J. Service Science and Management, no. 2, s. 312-321.
- Grudzewski W.M., Hejduk I., 2008, *Zmiany paradygmatów kształtujących systemy zarządzania*, [w:] W.M. Grudzewski, I. Hejduk (red.), *W poszukiwaniu nowych paradygmatów zarządzania*, Wydawnictwo SGH, Warszawa.
- Jeżak J., 2010, *Ład korporacyjny – główne perspektywy poznawcze oraz próba ich syntezy*, [w:] S. Lachiewicz, B. Nogalski (red.), *Osiągnięcia i perspektywy nauk o zarządzaniu*, a Wolters Kluwer business, Warszawa.
- Kielczewski D., 2012, *Koncepcja ekonomii zrównoważonego rozwoju*, [w:] Prace Naukowe UE we Wrocławiu 245, J. Sokołowski, M. Rękas, G. Węgrzyn (red.), *Ekonomia*, Wrocław.
- Kryk B., 2003, *Rachunek sozoeconomiczny działalności gospodarczej na przykładzie energetyki zawodowej regionu szczecińskiego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- Nakonieczna J., 2008, *Spoleczna odpowiedzialność przedsiębiorstw międzynarodowych*, Difin, Warszawa.
- Pakulska T., Poniatowska-Jaksch M., 2009, *Przedsiębiorstwo a otoczenie w warunkach globalizacji*, [w:] K. Kuciński (red.), *Strategie przedsiębiorstw wobec wymogów zrównoważonego rozwoju*, SGH, Warszawa.
- Piontek B., Piontek F., Piontek W., 1997, *Ekorozwój i narzędzia jego realizacji*, Wydawnictwo Ekonomia i środowisko, Białystok.
- Płozajski P. (red.), 2013, *Strategie społecznej odpowiedzialności polskich spółek giełdowych*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Rok B., 2013a, *Podstawy odpowiedzialnej konkurencyjności*, [w:] W. Gasparski (red.), *Biznes, etyka, odpowiedzialność*, PWN, Warszawa.
- Rok B., 2013b, *Spoleczna odpowiedzialność biznesu*, [w:] W. Gasparski (red.), *Biznes, etyka, odpowiedzialność*, PWN, Warszawa.
- Rybak M., 2004, *Etyka menedżera – społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa*, PWN, Warszawa.
- Rybak M., 2001, *Spoleczna odpowiedzialność biznesu – idea i rzeczywistość*, Gospodarka Narodowa, nr 3, s. 23-47.

- Smith R.E., 2011, *Defining Corporate Social Responsibility: A System Approach for Socially Responsible Capitalism*, University of Pennsylvania, Philadelphia, Pennsylvania.
- Sudoł S., 2006, *Przedsiębiorstwo. Podstawy nauki o przedsiębiorstwie. Zarządzanie przedsiębiorstwem*, PWE, Warszawa.
- Walkowiak R., 2009, *Kultura organizacyjna jako determinanta działań społecznie odpowiedzialnych*, [w:] M. Juchnowicz (red.), *Kulturowe uwarunkowania zarządzania kapitałem ludzkim*, a Wolters Kluwer business, Kraków.

THE CONCEPT OF THE CSR FROM THE STATE AND THE COMPANY PERSPECTIVE

Summary: Corporate Social Responsibility is one of more often discussed problems of present economy. The concept of CSR is perceived differently from the state and the company perspective. The state can expect from a company that it will operate in accordance with law and will keep economic as well as social and environmental interests. From the perspective of the company, in the most areas of CSR, there is no conflict of interest between the owners of the company and other stakeholders. The hypothesis of this article is that companies taking actions in the scope of CSR first of all are guided by their economic aspects. The article is primarily theoretical in nature, at the same time presenting the results of research conducted among Polish companies concerning the implementation of the principles of CSR.

Keywords: state, company, responsible business, concept of CSR.